

اسلام پروردگی

شعاری : « رہنئی بر حیات ، ہیبتی بر دینہ » . دور .

مدیری : حلیم ثابت

۲ رمضان ۱۳۳۲
۱۷ تموز ۱۳۳۰

۱ - صائی ۱۳

جلد ۲

اوکنہ کچمکده و بوکون آرتق قور تلق ایچون چیرپینان ، اللہارندن ، دینلرندن
 امداد بکلهین مسلمانلره « دینلی بر حیات ، حیاتلی بر دین » تلقین ایتمکده در .
 او حالده دینمک حیاتمزه حیاتمکده دینمزه اثری کورولسون وانکلیر مؤلفنک
 کوردوکی اوحه نجاعتی سیه جک زمان بر آن اول حلول ایتسین . انشاء الله . . .
 عبداللطیف نوزار

اسلام خارجی

تعدد زوجات مسئلہ سی مناسبتیہ

— جوابہ جواب —

سیدالرشاد محرر لارندن احمد نعیم بک مذکور غزہ تک ۳۰۴ ، نومر اولو
 نسخہ سندہ ، افکار عمومیہ نی تنویر ایچون یازدیغ متعدد مقالہ لره قارشی ، کویا
 جواب یازمش اولوق ایچون قلمہ آلدیغی مقابله جوابیہ سندہ — کندی زعمتجه —
 بن ، اسکی عناد و مکابره مدن (!) رجوع ایتمک باشلامش ایشم ، کورمش اولدقلری
 حقیقتلره (!) یواش ، یواش تقرب ایدیورمشم . . . مآلئده بعض سوزلر ایراد ایدیور .
 دوغریسی یوکا تعجب و حیرت ایتمکدن کندی می آله مادم . عجا معارضنک
 یاقلاشدیغ ظن ایتدیگی حقیقتلر (!) ندر و تره دده در ، دیه ایجه صرف ذهن
 ایتدم . آنجق سونلره ، یازمش اولدیغی شیلرده هیچ بر قیمت و باهیت علمیہ
 اولمادیغی حالده یالکیز ایشتمش و بلکه کورمش اولدیغی بر حقیقت معلومه
 واردی که اوده (اولوالامرہ اطاعت ایدیکز دیمک ، اولوالامرہ اقامه و نصبتدن
 مقصود اولان خصوصیلرده اولوالامرہ ایچون ولایت امر نقطہ سندن مطلوب
 اولوق لازم کلن شیلرک کافہ سندہ اطاعت ایدیکز دیمکدر) دیه آیت جلیله حقتده
 نقل ایش اولدیغی معنا ایدی . بونک ؛ معارضنک مقصدینک حله دائر هیچ
 برشی مفید اولمادیغی ذکر ایتدکدن سوکرا آیت جلیله بی تقید و تخصیص

ایدو بر استثناء عقلی اولدیغنی بیان ایتیمدم . استثناء عقلی دیمک ، اساساً بداهه عقل ایله معلوم اولوب ایضاح و بیانه محتاج اولمایان بر طاقم استثنالردر .

مثلاً جناب باری حقنده (خالق کل شیء) دیر لر . (شیء) تعیری جناب باری به شامل اولدیغنی ایچون ، کنديسنكده خالق میدردییه بادی سؤال و اعتراض اوله ماز . زیرا (خالق کل شیء) نك معناسی ، جناب حقندن ماعدا هر شیئك خالق اولدیغنی و (کل شیء) تعیرینك عموم و شمولندن ذات بارینك مستثنا بولدیغنی معلوم و بک آشکار بر کیفیتدر . آرتق بوندن جناب حق مستثنادر ، دیمکه لزوم یوقدر . ایسته استثناء عقلی ؛ بویه عقلاً و بداهه معلوم اولوب ذکر و بیانه احتیاج مس ایتمین شیردر . بناءً علیه ، اساس مقاله مده بوکا دائر بحث ایتسم بیه یته بادی اعتراض اوله مازدی . مع هذا اوراده ینه بحث ایدلمشدی . چونکه ، تعدد زوجاتك منعی حقنده قانون وضع اولنه جق اولورسه اجرای عدالتك غیر قابل اولماسی - که بر مصلحت مهمه در - اسباب موجه دن اولق اوزره ارانه اولنه بیلیر دییه تصریح ایتمش ایدم که قانونلرک بر مصلحت معروفه اوزرینه تأسیسی لزومنی ارانه ایدیوردی .

ایسته بو صورتله نقل ایتمش اولدیغنی معنائك اشارت ایتدیکی «رعیه اوزرینده تصرف امام مصلحته منوطدر» ، قاعده معلومه سنك تطبیقینه اشارت ایتمش ایدم . خلاصه ؛ بن بولدیغیم نقطه دن ذره قدر انحراف ایتهدم . اوت ، اساس مقاله مده شرع شریفك امر ونهینه معارض اولان اولوالامرک امر ونهیلرینی (اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم) آیت جلیله سنك حکم و شمول عمومندن عقلاً مستثنا اولدیغنی ایضاح ایتمش ایدم . بناءً علیه ؛ اوده ایضاح و بیانه حاجت اولمایان بر استثناء عقلی در ، نه دن شرح و ایضاح ایتدک ؛ دییه بر اعتراض واقع اوله ماز . چونکه ، مقصدم مدعای آیت جلیله نك شمولی ایله اثبات ایتدکن ماعدا برده علمائك اقوالیله ده تأیید ایتمک ایدی ، علمای شریعت ایسه ، شریعتك امر ونهیلرینه معارض اولان اولی الامرک امر ونهیلرینی (لاطاعة للمخلوق فی معصية الخالق) دییه بر اساس وضع ایده رک استثنا و تخصیص ایدیوردی . ایسته بو اساس ؛ نه بر آیت جلیله نك مضمونی ونه ده احادیث شریفه نك مؤداسی اولق

اوزرہ معلوم دیکدر۔ اساساً احادیث شریفہ تک مؤدائی اولسہدہ خبر آحاد ایہ نص کتابی تخصیص ایتک جائز اولہ مازہ بناؤ علیہ، اساس مزبورک، حکم عقلمن عبارت اولدیغنی بیان ایدہ رک۔ علم اصولہ تصوصی عقل ایہ تخصیصک جوازی بیان اولدیغندن۔ عقل ایہ تخصیص قیلدن دیہ علمائک آیت جلیہ حقدہ کی استتالریہ برماہیت علمیہ ویرمک ایچون ایضاح ایتش ایدم۔ یوقسہ استثناء عقلی اولدیغنی ایچون شرح وایضاح ایتکہ احتیاج یوق ایدی۔

اشتہ بودقایق علمیہ نی اکلایامیان اولان معارضمز، مقالہ لریمزہ تہ قدر اعتراض ایتہ بالطبع معذوردر! . . .

معارضمز، صوک مقالہ جواییہ سندہ اسکی سوزلرینی اوزون اوزادی یہ تکرار ایتدکن صوکرہ یکی برشیئہ مقابله ایتش اولق ایچون تعدد زوجات سنتدر، دیہ برغریہ ایہ فارشومزہ چیقمق ایستہ یورہ تعدد زوجات نصل سنت اولہ بیلیرکہ وجوب، ندب، استجاب و منونیت، حرمت و کراہت کی احکام شرعیہ بعض فعللرک و تقیضلرینک یکدیگری اوزرینہ متفاوت درجہ لردہ رجحانلرندن عبارت اضافی ونسی کیفیتلردر۔

مثلاً برفعلک وجوبی دیمک او فعلک تقیضی اولان ترک وعدمہ نسبتہ حد غایہ واصل اولمش رجحانی دیمکدر۔ کذاک برفعلک ندب و استجابی، وجوب کی حد غایہ دکل دون بدرجہدہ اوفعلک تقیضہ نسبتہ ترجیح اولماسیدر۔ برفعلک حرمتی دہ تقیضنک حد غایہ واصل اولمش بدرجہدہ فعلی اوزرینہ ترجیحیدر۔ برفعل واجب ایسہ تقیض ویا تقیضہ مؤدی اولان فعل حرام اولور۔ واکر برفعل منون و مستحب ایسہ تقیضی، منون و مستحب اولماق اقتضا ایدر۔

ایشته بتون احکام شرعیہ، بومنوال اوزرہ درہ۔ مثلاً؛ نکاح ایتک سنتدر دیمک، تقیضی اولان ترک نکاح ایتک، یعنی مجرد برحالہ بولمق سنت دکلدرده نکاحک ترک نکاح اوزرہ فضل و رجحانی وارد دیمکدر۔ شہہ یوقدرکہ تعدد زوجاتک تقیضی عدم تعدد زوجاتدرکہ (وحدت زوجہ) دیمکدر۔ بناؤ علیہ تعدد زوجات؛ سنتدر دیمک وحدت زوجہ منون دکلدر، تعدد زوجاتک وحدت زوجہ اوزرینہ فضل و رجحانی وار، دیمک اولور۔

معارضتک ، شریعت اسلامیہ بودرجه بہتان وافترا ایتمکہ کندینند .
 جارت کورمی شایان حیرتدر . تعدد زوجاتہ سنتدر دیمہ لری فعل رسولہ
 مقارن اولدینی ایچون اولسہ کرکدر . اوت ؛ فعل رسولک ، تعدد زوجاتہ مقارن
 اولدینی معلوم در . فقط تقیضی اولان وحدت زوجہ تک دہ فعل پیغمبری بہ مقارن
 اولدینی میدانده در . پیغمبریمز (ص . ع) اقدمز اوزون وسنہ لرجہ
 حضرت حدیجہ تک وفاتہ قدر مشار الہایہ قصر شرف زوجیت ایتہ مشمیدر ؟
 حال بویاہ ایکن ، فعل رسولہ مقارنت نقطہ مندن تعدد زوجاتک اسلامیتہ
 وحدت زوجہ اوزرینہ فضل ورجحانی واردر ، فصل دینہ بیلیر ؟ آیت جلیلہ :
 « عدالت اجرا ایدہ مزسہ کز برزوجہ ایہ اکتفا ایدیکز عدالت ایتمکہ مقتدر
 اولہ مازسکز ، بیورمقلہ ، هیچ اولمازسہ بوصورتلہ اولسون وحدت زوجہ نی
 تعدد زوجاتہ ترجیح ایتہ یورمی ؟ ایشتہ بویاہ وحدت زوجہ وتعدد زوجات ؟
 ہر ایکسی دہ سنتدر دنیاہ مز . چونکہ - عرض ایتدیکم وجہلہ - بر فعل ، تقیضی
 ایہ برابر سنت اولہ ماز . مثلاً مشی وحرکت سنت ، تقیضی اولان طور مقوسکون
 اوزرہ بولتمقودہ سنتدر ، دیمک قدر بی معنا برشی اولورمی ؟ چونکہ ؛ حرکت
 وسکوندن غیری اونچجی بر حال ووضیعت متصور دکدر . بناً علیہ یالکز
 تعدد زوجاتہ سنت ؛ ویا تقیضی اولان یالکز وحدت زوجہ بہ سنت دیمک
 اقتضا ایدر سہ دہ - چونکہ عرض ایتدیکم وجہلہ ہر ایکسی حقتہ سنتدر دیمک
 دوغرو اولماز - بویاہ بری سنت ، دیکری ، سنت دکدر دیمک دہ دوغرو اولہ ماز .
 زیرا ؛ ہر ایکی حال دہ فعل رسول اللہ مقارندر . شوااعتبار ایہ تہ تعدد زوجاتہ ،
 تہ دہ وحدت زوجہ بہ سنت اطلاق اولتہ ماز .

*
*
*

معارضت ، ایکیدہ بردہ مقالہ اساسیہ دہ تعدد زوجات حقتہ « قرون
 وسطی وحشتی » تعیری قول اللاندینی اورتہ بہ سورہ رک بی افکار عمومیہ بہ
 قارشی ، کویا اوتعیرک قائل بن ایثم کبی کویستمک کوچوکلکنندہ بولتمقلہ
 علیہدہ برسلاح اولہ رق استعمال ایتمک ایستہ یور . اوتعیری ہم لساندن دکل
 شریعت غرائک کنہ وماہیتی آکلایان آوروپالیلرک لساندن ، لسان اسناد
 وتعرضدن نقل ایتدیکمی - احمد نعیم بکدن باشقہ - ہر اوقویان آکلایمدر .
 چونکہ بن اورادہ (. . .) حالا قرون وسطی وحشتی حکم فرمادر

ظن واعتقادندہ یونیورلر (دیشدم . یوتدن مقصدم ؛ آوروپالیڈر بزہ
بوخصوصدہ (وحشت) اسناد ایدیورلر . بزده آنلرہ قارشى بونك (موافق
عقل وحكمت) اولدیغنى مقام مدافعهده بیان ایدیورلر . حالبوکه (وحشت) اہ
(موافق عقل وحكمت) ارسندہ کی . بعد ومسافہنی کوسترہرك آوروپالیرك
اسلامیته قارشى اولان او اسناد وتعرضلرینك غیر وارد اولدیغنى واو یولده
مدافعهلرینك مفید اولمادیغنى اراہہ ایتمكدن عبارت ایدی . برده عینی
مقصده تکرار ایدلایکنده شہہ اولمایان « لسان شریعت ابکم قالور » تعیرینی ،
جائز اولان شیلرده تصرف امامی ، عن جهل انكار ایدہ جك صورتده مدافع
شریعت ! کورونلرك لسانی دیمك اولدیغنى ایضاحه تحملى اولیہ جق درجده
آشکاردر .

مقالہ جوابیہ مزك برنده ، معارضه مزك هنوز اعتراض مایهتد اولمایان برطاقم
سؤاللر ایرادینك قانون مناظرہیہ مخالف ومنافی اولدیغنى اثبات ایتدیگمز خالدہ
بوکرہ ینہ عینی سؤاللری . فقط اعتراض اولدیغنى ادعا ایدہرك . ایراد ایتمك
زعمنجه . اولرہ براہمیت ویرمك ایستہ یور . آرتق اعتراف وادعالرینہ بناء
اولرلی اعتراض شکلده قبول ایله . قیصہ جہ . جواب ویرمك لزومنی حس
ایتدك .

سؤال — ۱ — « کتاب حکیمده (وما آتاکم الرسول فخذوه وما نہاکم
عنه فانتہوا) دیہ برنص قاطع وارد . اورادہ کی (کم) ضمیر خطابیہ اولی الامرده
مخاطبیدر ؟ » دیورسکز .

اوت ؛ اولی الامرده مخاطبدر . فقط (وما آتاکم الرسول) ده حکم جواز
داخل دکدر . یالکز او امر وتکالیف شرعیہ مقصوددر . بناء علیہ ایت
جلیہنك میحہ تعلق یوقدر . (وما آتاکم الرسول) دن مقصد ، او امر
شرعیہ دن عبارت اولدیغنى (وما نہاکم فانتہوا) جملہ جلیہسی بک واضح
کوسترمیورمی ؟ و (فخذوه) برامر وجوبی دکلی ؟ جواز (وما آتاکم الرسول)
ده داخل اولہ بیلیرمی ، جوازده وجوب فصل تصور اولور ؟

سؤال — ۲ — (یا ایها الذین آمنوا لا تحرموا طیبات ما احل الله لکم) بیوریور، (یا ایها الذین آمنوا) خطاییه اولی الامر مخاطبمیدر؟

بوسؤالک ایرادیله معارضه آیت جلیله تک معناسنی آکلامادیغنی کویسترمش اولیور. چونکه؛ قواعد تحویه عربیه دندرکه جمع، جمع مقابل اولورسه آحاد آحاده منقسم اولور. بناءً علیه آیت مشار الیه تک معناسنی؛ ای زید! سکا حلال اولان شیء تکه حرام قیلمه، ای عمرو! سن ده سکا حلال اولان شیء کندینه حرام ایتمه وای بکر!... الخ کبی خطابات غیر مشاهیه تک بر محصله سی، بر اجمال دن عبارتدر. یوقسه اولی الامرک عمومه عائد اوله رق بعض حلال (جاز) اولان شیری لمصلحه منع و تحريم ایتمی آیت جلیله تک حکم و مفاد دن یک اوزا قدر.

سؤال ۳ — «... ایکی، اوچ، دورت قادین تزوج ایتسه بو تصور ایتدیکنز قانون مخیک وجودی تقدیرنده - معاذ الله تعالی - زانیی اولور؟ و شرعاً مستحق حدی اولور.»

سؤال ۴ — «... ایکنجی، اوچنجی، دوردنجی قادیندن دوغان چوجوقلری - معاذ الله تعالی - اولاد زانی اولور!»

سؤال ۵ — «... سزک تجیل ایتدیکنز قانون بو اولادک نسبی طایمیه جقمی، بالترینک میراشندن محروم ایده جقمی؟»

قانون، هیچ بروقت بر قعلک زنا اولوب اولدیغنی حقدده بر حکمی احتزا ایتمز. وضع قانون ایله بر شریعت جدیدمی احداث اولیور که شویله اولورسه زانی ویا اولاد زانی اولور دیه بر اجتهاد شرعیده بولونیلیور ظنی حاصل اولسون. یاییه جق شیء قانوندر - حاشا - شریعت دکلدر. شو قدر که امر اولی الامر دن عبارت اولدیغنی ایچون وضع اوله جق قانونک بر مواقع شرعیسی وارددر. و بو موقع؛ قانونک موجب و مقتضاسی اوزره حرکت ایتمه یوب مخالفت ایدنلرک زانی اولور شو ویا بو اولور دیه دکل، اولی الامر عدم اطاعت جهتیله آم

اولاسندن عبارتدر . بناءً علیہ ؛ بر فعل ، قانون ایہ منع اولہ جتی اولورسہ نظر شرعدہ او فعلاک حرمتی ، ممنوع اولان ذات فعلدن حصولہ کلمہ یوب یا لکنز اولی الامرہ عدم اطاعت نقطہ سندن نشأت ایدر واو اعتبار ایہ حرام لغیرہ اولور . مثلاً ؛ بزکیسہ دیکرینک اکل و تناولی مباح اولوب خمر و محرمات سائرہ کبی ذاتندہ حرام اولمایان بر مذلتی غصب صورتیہ تناول ایدرسہ حرام لغیرہ اولور . چونکہ حرمت ، مال مأخوذک ذاتندن دکن بلا اذن اخذ و غصبندن نشأت ایدیور . کذلک تعدد زوجات دہ - منع اولندیغی تقدیردہ - حاصل اولان حرمت شرعیہ ، نفس تعدد زوجاتدن دکل ، اولی الامرک اونی منع ایتھسندن و اولی الامرہ عدم اطاعت نقطہ سندن نشأت ایدر .

حالبوکہ زانی و زانیہ کلتجہ ؛ زنا ، تضییع نسب و اسراف مایہ مؤدی اولدیغی ایچون منع و تحریم ایدلشددر . بو تضییع و اسراف کیفیتی زنادن غیر قابل انفکاک بر صفتدر . حرمتی هیچ بر زمان و هیچ بر صورتاہ زائل و مرفوع اولہ مازہ . حرام لغیرہ دکلدر ، بونکہ برابر ، تعدد زوجات قانوناہ منع اولندیغی تقدیردہ حرمت شرعیہ نقطہ نظرندن زنا درجہ سنده عد اولنہ بیلیر . چونکہ ، حفظ نسب و اسراف مآدن وقایہ ایتک کبی برغایہ دن ، اولی الامرہ اطاعت صورتیہ محافظہ نظام و انتظام غایہ سی دها دوندر دیہ حکم اولنہ مازہ . ایستہ بو صورتاہ یاسیہ جق قانونہ مخالفتلہ ایکی ، اوچ و یا دورت قادینلہ ازدواج ایدن کیسہ حتمدہ « زنا ایتس اولور » دیہ نہ قانون بحت ایدر ونہ دہ شریعت حکم ایدر . فقط جرم و کناہ آنجق زانیہ منحصر دکلدر ، اولی الامرہ عدم اطاعت دہ نظر شرعدہ اک بیوک جرم و کناهدر .

منتشامبعوثی

منصوری زاده

معیب